

Centrum Informacji Turystycznej
Nowy Jiczyn

Wieża kościoła parafialnego Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Nowym Jiczynie

An aerial view of a historical town, likely Nowojiczyń, featuring a prominent church with a red roof and a tall, ornate spire. The town is surrounded by a brick wall and has a dense arrangement of buildings. The sky is a cracked, aged parchment texture.

Kościół parafialny Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

Nowojiczyński kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny jest dominującą budowlą miasta oraz ważną częścią zabudowy dzisiejszego miejskiego rezerwatu zabytków. Już od czasu powstania samego miasta, podobnie jak w większości kościołów, jego prezbiterium było skierowane na wschód, do miejsc cierpienia Jezusa Chrystusa.

Pierwszy drewniany kościół gotycki był z zewnątrz pokryty dachem z desek albo gontów. Spłonął on w pożarze miasta w roku 1503 i musiał być odbudowany, teraz już w stylu późnogotyckim.

W XVII wieku w jego najbliższym sąsiedztwie została zakończona budowa wieży z renesansową galerią.

Największe prace budowlane miały miejsce w kościele za rządów zakonu jezuitów w latach 1729-1732, kiedy to stary, już niewystarczający kościół został ponownie wybudowany w stylu barokowym i który jest w nim zachowany do dnia dzisiejszego.

W roku 1844 doszło do katastrofalnego zdarzenia, które wymusiło kolejną naprawę: w wieżę ugodził wtedy piorun, który zapalił dach wieży i samego kościoła.

▼
Weduta miasta Nowego Jiczyna z roku 1730, rysunek piórkiem, detal

Foto: Archiwum Ziemskie w Opawie.

▶
Weduta miasta Nowego Jiczyna autorstwa Jana Ignacego Čapka z roku 1744, olej na drewnie, detal

Foto: Muzeum Ziemi Nowojiczynskiej

▶
Pożar wieży kościoła parafialnego w Nowym Jiczynie roku 1844, olej na płótnie

Foto: Muzeum Ziemi Nowojiczynskiej

▲
Wieża i kościół parafialny na najstarszej fotografii kolorowej z roku 1939, diapozytyw

Foto: Zbiory prywatne – Radek Polách

Wieża kościelna od samego początku

Wieża kościelna była wybudowana przez miasto w latach 1587-1618 i chociaż sąsiadowała z kościołem, to jej właścicielem gmina miejska pozostawała aż do początku XX wieku.

Datę rozpoczęcia budowy można ustalić w kalendarzu na podstawie merki rzemieślniczej¹ Thomasa Heinricha, mieszczanina nowojiczynskiego, a w latach 1586, 1592, 1596 również burmistrza. Merka z roku 1587 jest tabliczką wykutą jak relief w zworniku² południowego portalu kościoła. Z lewej strony jest na niej obrócona w lewo czwórka z wydłużoną, rozdwojoną na dole kolumną³, przełożoną belką. Na górze, po bokach merki znajdują się inicjały T H. Nad tabliczką w formie reliefu jest umieszczony rok 1587.

► Merka burmistrza Thomase Heinricha z roku 1587
Foto: Ladislav Šmitke

◀ Widok miasta Nowego Jiczyna autorstwa fulneckiego malarza Františka Kledenského z roku 1817, detal
Foto: Muzeum Ziemi Nowojiczyńskiej

▲ Widok na wieżę kościoła z rynku po roku 1910 z rzeźbą austriackiego cesarza, Józefa II.
Foto: Muzeum Ziemi Nowojiczyńskiej

► Kolorowana fotografia ówczesnej ulicy Zámecké z okresu po roku 1925
Foto: Muzeum Ziemi Nowojiczyńskiej

OBJAŚNIENIA

¹ **Merka** – wycięty znak osobisty albo cechowy (często z inicjałami i rokiem), który oznaczał budowniczego, właściciela lub rzemieślnika.

² **Zwornik** – kamień środkowy w łuku lub sklepieniu, często specjalnie uformowany albo zdobiony, który zapewnia stabilność całej konstrukcji.

³ **Kolumna** – środkowa, pionowa i najczęściej wydłużona część słupa albo innego elementu.

Łaciński napis na północnej stronie nad wjazdem do wieży

Ten wykuty w kamieniu napis łaciński w tłumaczeniu polskim brzmi:

„Najpotężniejszą wieżą jest imię Pana. Za rządów miłościwego Macieja Habsburga, cesarza rzymskiego, szlacheckiej rady gminy Nowojiczyńskiej, najdosłowniej i najrozważniejszego burmistrza Zachariasza Gertlera, zwanego Ostrawskim i członków rady Pavla Schindlera, Jana Hofmanna, Jana Böhma, za proboszcza kościoła niemieckiego M... czeskiego... (w oryginale nieczytelne) pisarza miejskiego Baltazara Hofmanna, rektora szkoły miejskiej Jiřího Mlýnka ta wieża została wybudowana na koszt gminy i szczęśliwie ukończona w roku 1618. Słowo Pana pozostanie na wieki.”

Wieża kościoła w okresie późnorenesansowym i barokowym

Przy oblężeniu miasta przez wojska Jana Jiřího Krnovského w roku 1621 wieża została wraz z kościołem uszkodzona przez ostrzał artyleryjski. Ówczesna budowla z typową galeryjką renesansową została dokończona w roku 1629.

Charakterystycznym, dominującym elementem wieży i praktycznie całego Nowego Jiczyna jest teraz kopuła wieży. Niestety, 12 marca roku 1844 o godzinie szóstej wieczorem w najwyższy punkt kopuły uderzył piorun i zapalił ją. Cała budowla szybko stanęła w płomieniach. Na szczęście był to dzień bezwietrzny i z wyjątkiem kościoła płomienie nie rozszerzyły się na dalsze budynki. Dziesięć lat później, w roku 1854 była na wieży ustawiona aktualna kopuła wykonana według projektu nowojiczyńskiego budowniczego, Ignacego Klosse (1805–1881).

▼
Baszta farna i wieża kościoła
parafialnego na panoramie
Erwina Pendla z roku 1913
Foto: Radek Polách

▶
Widok na wieżę kościelną z rynku
na początku XX wieku, detal z ko-
lorowanej pocztówki
*Foto: Muzeum Ziemi
Nowojczyńskiej*

▼
Bitwa koło miasta Nowego
Jiczyna na obrazie fułneckiego
malarza, Franciszka Kledenského,
prawdopodobnie z roku 1817,
detal

▲
Remont kościoła parafialnego
w roku 1912, foto Emil Schopf
*Foto: Muzeum Ziemi
Nowojczyńskiej*

Wieża kościoła na majątku miasta i kościoła

W wieży kościelnej znajdowało się mieszkanie tzw. wieżowego albo trębacza lub stróża nocnego. Było to niewielkie pomieszczenie, w którym trzymał on straż w czasie, kiedy wszyscy inni mieszkańcy spali. Chodziło tu o specjalną nocną straż, której zadaniem było ogłoszenie alarmu przy jakimkolwiek nieprzewidzianym albo nadzwyczajnym wydarzeniu w danej gminie. Oprócz ataku obcych wojsk, napadu rabusiów, epidemii, pojawienia się złodziei, chodziło przede wszystkim o podstawowe działania przeciwpożarowe.

Umowa kupna zawarta między miastem Nowym Jiczynem i kościołem rzymsko-katolickim 2 sierpnia 1927 oznaczała przeniesienie majątku wieży za 200 000 Kčs razem

z wieżą kościoła filialnego Trójcy Świętej na parafię. W roku 2024 miasto zawarło z parafią umowę wypożyczenia na 20 lat. Dzięki temu miasto mogło zrekonstruować wewnętrzną część wieży i w ten sposób zapewnić do niej dostęp dla publiczności. W latach 90 XX wieku odbyła się rekonstrukcja wieży, przy której został odkryty schowek z materiałami i pamiątkami z epoki, z lat 1866, 1922, 1928 i 1936. Po zakończeniu rekonstrukcji skrytka została uzupełniona aktualnymi materiałami pisanymi i ponownie zamknięta w wieży tak, aby i następne generacje mogły na jej podstawie odkrywać tajemnice z historii naszego miasta.

▶ Wieża kościelna na historycznej fotografii kolorowej z roku 1938

Foto: Radek Polách

▼ Pożar wieży kościoła parafialnego w 50 latach XX wieku

Foto: Powiatowe Archiwum Państwowe Nowy Jiczyn

▲ Demontaż największego dzwonu z nowojicyzńskiej wieży kościelnej w roku 1916

Foto: Muzeum Ziemi Nowojicyzńskiej

▶ Widok na wieżę nowojicyzńską z roku 2014

Foto: Radek Polách

◀ Video z roku 1940: Böhmen – Mähren Streifzug durchs Sudetenland

Historia kościoła parafialnego Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w skrócie

1313

Pierwsza wzmianka
pisemna o Nowym
Jiczynie

1503

Pożar początkowego
kościół drewnianego
i budowa nowego

1366

Pierwszy zapis
o kościele parafialnym

1587–1618

Budowa wieży
kościelnej

1. DREWNIANY KOŚCIÓŁ GOTYCKI

2. MUROWANY PÓZNOGOTYCKI KOŚCIÓŁ

1300

1400

1500

1600

2024

Umowa wypożyczenia między miastem, a parafią

2025

Udostępnienie wieży dla publiczności

1844

Wielki pożar kościoła i wieży

1729–1732

Przebudowa kościoła na nowy kościół barokowy

1854

Dokończenie aktualnej kopuły według projektu Ignacego Klose

1927

Sprzedaż wieży parafii za 200 000 Kčs

1952

Ostatni pożar wieży kościelnej

KOŚCIÓŁ

3. AKTUALNA BAROKOWA FORMA KOŚCIÓŁA

1700

1800

1900

2000

Dzwony i dzwonicie

Od kiedy korzysta się z dzwonów?

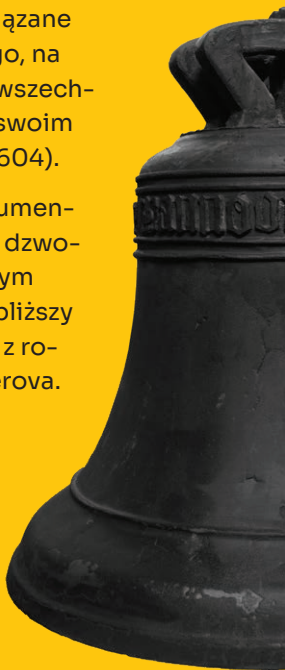
Od bardzo dawna, dzwony są udokumentowane już w starożytności. Prawdopodobnie najstarsze znalezisko dzwonu pochodzi z Niniwy i to z 3 tysiąclecia przed naszą erą.

Pierwsze prawdziwe dzwony, odlewane i zawieszane na wieżach kościołów są związane z powstaniem kościoła katolickiego, na początku w klasztorach. Do rozpowszechniania się dzwonów przysłużył się swoim dokumentem papież Grzegorz I (+604).

Najstarsze dzwony czeskie są dokumentowane w IX wieku, a od XIV wieku dzwony zaczyna się wytwarzać i na naszym terenie. W historii nowożytnej najbliższy jest warsztat ludwisarski związany z rodziną Ditrichów w Brodku koło Přerova.

Dlaczego zachowało się tak mało starych dzwonów?

W czasie wojen dzwony były rekwirowane (odbierane) i wykorzystywane jako surowiec w celach wojennych. W Nowym Jiczynie stało się tak w roku 1795 w czasie wojen napoleońskich oraz we wrześniu 1916 r. podczas I wojny światowej, kiedy to zostały zniszczone wszystkie dzwony z wyjątkiem dzwonu pogrzebowego (sygnaturki) zwanego Sanktusník (umieszczonego w małej wieżyczce po wschodniej stronie kościoła parafialnego). Dopiero we wrześniu 1928 zostały dostarczone nowe dzwony pochodzące z ludwisarni Richard Kerold z Chomutova. Jednak ponownie zostały one zabrane w kwietniu 1942 r. podczas II wojny światowej. Dzwony były również niszczone przy wielkich pożarach, jak na przykład przy tym, który dosięgnął naszej wieży w roku 1844.

Muzyczna strona dzwonu

Dzwon jako instrument muzyczny jest jednym z najbardziej złożonych idiofonów. Uważa się, że wydaje on do 100 tonów, a im większy dzwon, tym większa jest ich liczba. Każdy dzwon ma możliwość swojego dostrojenia tak, że przy użyciu wielu dzwonów można osiągnąć efekt ich harmonicznego współbrzmienia.

Nazwy dzwonów

Dzwony kościelne otrzymują swoje imiona podczas obrzędu ich poświęcenia.

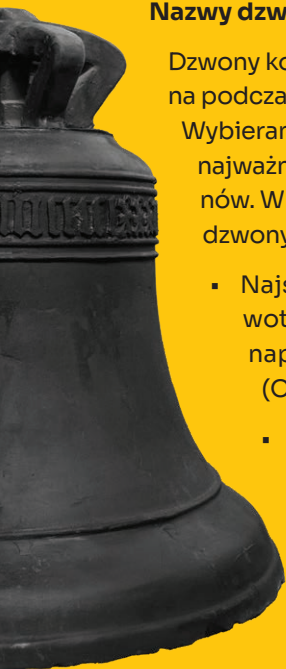
Wybierane są przede wszystkim imiona najważniejszych świętych i czeskich patronów. W Nowym Jiczynie są aktualnie trzy dzwony.

- Najstarszy i najmniejszy, służący pierwotnie jako dzwon pogrzebowy, ma napis „O rex gloriae veni cum pace“ (O królu chwały przyjdź w pokoju).
- Dzwon Maryi Panny ma relief Madonny z Dzieciątkiem.
- Trzeci dzwon jest poświęcony Cyryłowi i Metodemu, a zdobi go napis: „Dziedzictwo ojców zachowaj nam Panie“. Na dwóch większych dzwonach

widnieje napis: „W Roku Maryjnym 1987-1988“. Zostały one odlane w ludwisarni Ditrichów w Brodku koło Přerova.

Dlaczego mówi się, że dzwony odlatują do Rzymu?

Wiąże się to z obrzędami wielkanocnymi. W Wielki Czwartek podczas śpiewania Gloria dzwony rozbrzmiewają po raz ostatni, później dzwonienie zastępuje pukanie w niemalowane drewno. Dzwonienie powraca podczas Wigilii Paschalnej w Wielką Sobotę.

Do czego dzwony były używane?

Przeznaczenie dzwonów można podzielić na świeckie i kościelne.

W zakresie świeckich celów dzwonienia chodziło przede wszystkim o:

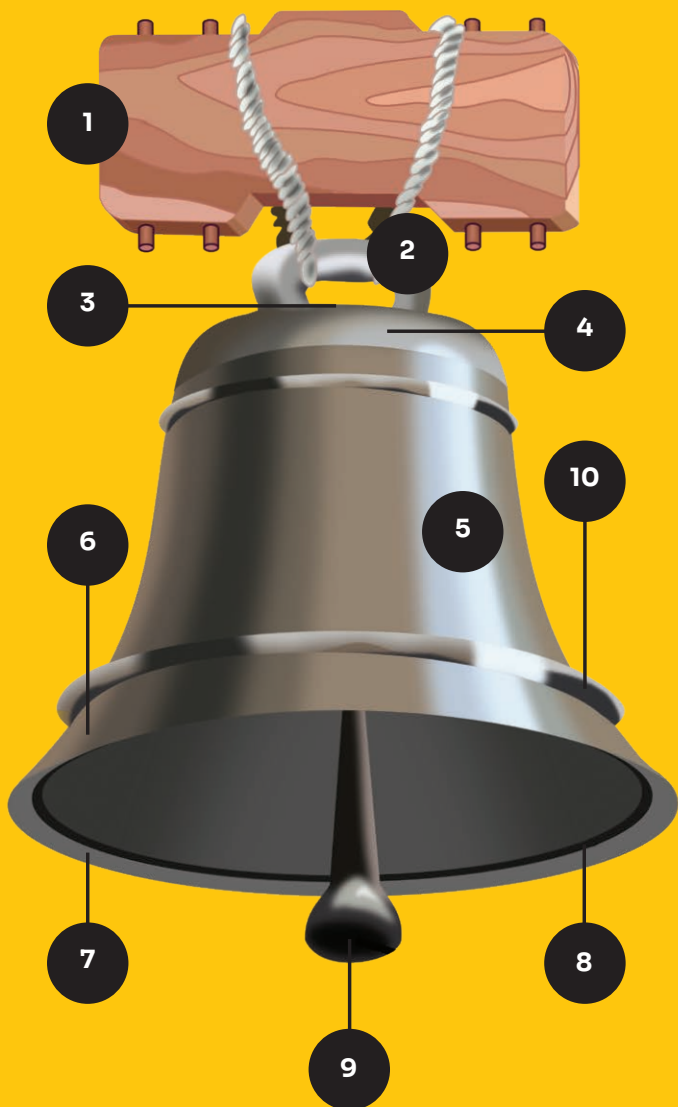
- Aż do XIX wieku chodziło o sygnalizowanie czasu (rano, południe, wieczór, północ). I z tych właśnie powodów nowojiczyńska wieża kościelna aż do roku 1927 znajdowała się w majątku miasta.
- Dzwonienie z okazji ważnych wydarzeń lub rozpoczęcia ważnych uroczystości.
- Dzwonienie w celu sygnalizacji alarmowej (pożary, powódzie...).

Ważną misją dzwonów było wezwanie do modlitwy:

- Przy dzwonieniu w południe i wieczorem wierni przerywali pracę i odmawiali modlitwę „Anioł Pański”.
- Do celów liturgicznych służył dzwon Sanktusník, umieszczony w małej, wysmukłej wieżyczce (sygnaturce) znajdującej się na kalenicy dachu prezbiterium kościoła, z grubsza nad głównym ołtarzem (również w kościele parafialnym w Nowym Jiczyńie). Dziś nie jest on już używany.

Kiedy i jak długo dzwonią dzwony kościoła parafialnego w Nowym Jiczyńie?

Poza wyjątkowymi okazjami systematycznie dzwonią one rano (6:00), w południe i wieczorem (18:00) przez około 3 minuty. Następnie na kwadrans przed nabożeństwami przez około 5 minut (w dzień powszedni jeden dzwon, a w niedzielę wszystkie trzy).

Części dzwonu:

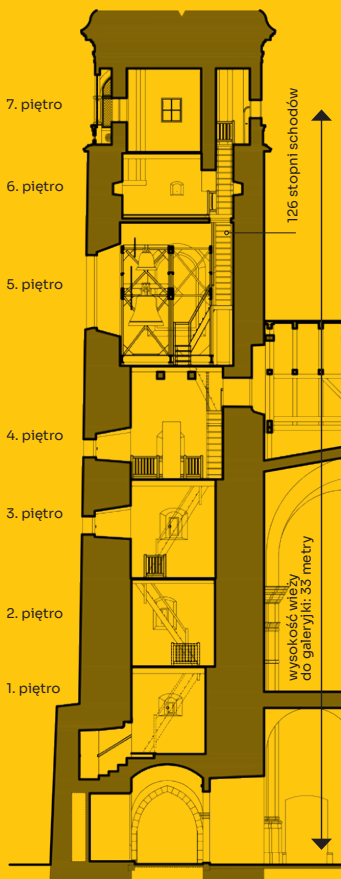
- 1. jarzmo, 2. korona, 3. hełm, 4. szyja,
- 5. płaszcz, 6. wieniec, 7. krawędź dolna,
- 8. usta, 9. serce, 10. linia paciorka

KOMÓRKA WIEŻOWEGO STRÓŻA NOCNEGO (7. piętro)

Jego zadaniem było pełnienie roli straży przeciwpożarowej we dnie i w nocy, nakręcanie zegara na wieży i dzwonienie rano, w południe i wieczorem. Reagował on również na przybycie osób, pojawienie się epidemii, na przykład zarazy morowej i innych chorób zakaźnych, które mogły zagrażać Nowemu Jiczynowi.

MECHANIZM ZEGAROWY (4. piętro)

Mechanizm zegarowy był zainstalowany w pierwszym trzydziestoletciu XX wieku i służył aż do roku 2006. Został wtedy zastąpiony małym urządzeniem cyfrowym na 6 piętrze, które w roku 2025 zostało wymienione na cztery niezależne urządzenia zegarowe zamontowane bezpośrednio w poszczególnych tarczach zegarowych.

dostępna
od 3 lat

najwęższe
miejsce 36 cm

126 stromych
stopni

Zakończenie
zwiedzania
w 50 minucie
godziny
zwiedzania

Wydało:

Miasto Nowy Jiczyn i Centrum
Informacji Turystycznej
Nowy Jiczyn – miasto kapeluszy

E-mail: icentrum@novyjicin.cz

Web: www.icnj.cz | **Tel. kom.:** (+420) 735 704 070

